

Wespen in de duinen

alleenstaande moeders en weeskinderen

HANS NIEUWENHUYSEN

Iedereen kent de limonadewespen, maar niet iedereen weet dat er nog duizenden andere wespesoorten in Nederland voorkomen. Geen van deze soorten zal ooit de terrasbezoeker lastigvallen. De diversiteit onder deze insecten is enorm. Dit blijkt alleen al uit de namen van de verschillende families: goudwespen, keverdoders, spinnendoders, graafwespen... Veel wespesoorten houden van droogte en warmte. De duinen zijn dan ook een ideale wespentoep. Wie zuinig is op de duinen is zuinig op wespen.

In Nederland komen duizenden wespesoorten voor, maar dit artikel gaat alleen in op de angeldragende wespen, en dan alleen die soorten waarvan het vrouwtje solitair leeft. Deze wespen zijn nauw verwant aan bijen en mieren. Het betreft in Nederland 350 soorten. Met zo'n 200 soorten zijn de duinen rijk aan angeldragende wespen.

Hoe verloopt het leven van een solitaire wesp? Het vrouwtje komt in de zomer uit haar pop. Zodra ze te voorschijn komt, voorzien enkele mannetjes haar van zaad, dat ze in haar lichaam opslaat. De mannetjes sterven vrij kort na de paring. Het vrouwtje gaat vervolgens op jacht. Ze verlamt een insect, dat als voedsel dient voor haar nageslacht. Ze graaft een nest en legt daarin een of meer prooien, waarop ze een ei legt. Als dit ei bevrucht is, komt er een dochter uit, terwijl onbevruchte eieren alleen

zoons voortbrengen. Na een aantal nesten sterft de wesp en ze laat haar kroost verweesd achter.

Goudwespen (Chrysididae)

Goudwespen zijn de vliegende edelstenen onder de wespen. Hun schitterende kleuren ontstaan door interferentie van de door de wespenshield teruggekaatste lichtstralen. Achter zoveel schoonheid moet wel venijn schuilgaan: goudwespen zijn parasieten bij andere angeldragers. De larve eet de voedselvoorraad van zijn gastheer, die van honger omkomt, of hij wacht tot de gastheerlarve dik genoeg is om opgegeten te worden. Goudwespen vind je daarom meestal in de buurt van bijen- of wespennesten.

Keverdoders (Tiphidae)

Op veel plaatsen waar je nesten van de bruine zandloopkever *Cicindela hybrida* vindt, kom je een keverdoder *Methocha ichneumonides* tegen, de gladde mierwesp. Deze zomerse wesp komt voor in de zee- en middenduinen. Het ongevleugelde vrouwtje is zo groot als een mier. Het borststuk en de poten zijn roodbruin. Het diertje loopt over het open zand op zoek naar een kevergang, waarin zich de veel grotere merkwaardige larve van de zandloopkever ophoudt. Komt de wesp in de buurt van de larve, die zeer grote kaken heeft, dan probeert deze de wesp te grijpen. Maar die is te smal voor de grote kaken, die zich om haar sluiten. Snel steekt ze de larve in de monddeelen. Zodra die verlamd is, legt de wesp er een ei op. Een nest graven hoeft niet want daar gebruikt ze de kevergang voor.

Spinnendoders (Pompilidae)

Spinnendoders zijn geheel zwart of zwart met een rode achterlijfs-

De geelzwarte bijenwolf (*Philanthus triangulum*) jaagt op honingbijen (foto: Aart Noordam).

Een bekende en spectaculaire graafwesp is de harkwesp (*Bembix rostrata*) (foto: Aart Noordam).

basis. Ze zijn onmiddellijk te herkennen aan hun manier van voortbewegen: ze wisselen korte stukjes rennen, waarbij hun vleugels zenuwachtig trillen, af met korte stukjes vliegen. Spinnendoders maken meestal een nest voor hun jongen. Het wijfje proviandeert het nest met één spin. Die moet wel groot zijn, anders krijgt de larve niet genoeg voedsel. Voor de wesp betekent dat twee problemen: én een gevaarlijk grote prooi met gifkaken én een heel gesjouw met zo'n zware prooi naar het nest. Overall in het duin waar open zand is, komt de

Een goudwesp (*Hedychrum gerstaackeri*) (foto: Ad Brouwers).

grijze spinnendoder *Pompilus cinereus* voor. Het is een zwarte wesp met een korte, loodgrijze beharing en grote, sikkelvormige kaken. Zij jaagt vooral op de gewone zandwolvspin *Arctosa perita*. Veel lastiger te vinden is de duinspinnendoder *Aporinellus sexmaculatus*. Hij komt voor op open zand aan de rand van bosjes of grasrandjes. Hij lijkt op de vorige soort, maar heeft op haar achterlijf witte, onderbroken haarbandjes. Springspinnen vormen het voedsel voor de larve van deze soort.

Graafwespen (Crabronidae en Sphecidae)

De soorten uit deze groep zijn nauw verwant aan de bijen. Sommige soorten hebben gele banden, andere zijn helemaal zwart. Weer andere hebben een gedeeltelijk rood achterlijf. De harkwesp *Bembix rostrata* is onze grootste solitaire wesp. Deze geelzwarte soort met een gele snuitvormige bovenlip komt in de zomer voor in de middenduinen, waar ze op glooiende, schaars begroeide zandhellingen kolonies vormt. Het vrouwtje verzorgt meerdere nesten tegelijkertijd en ze houdt rekening met de grootte van de larve: kleine larven krijgen kleine vliegen, grote larven krijgen grote vliegen. Ook zij nestelt vaak in kolonies. In Schoorl, waar in de zomer bijenvolken op de hei staan, maken de bijenwolven hun nesten dichtbij de bijenkasten.

In het vroege voorjaar heeft u in de middenduinen in de buurt van paden kans om de ruige rupsendoder *Podalonia hirsuta* te zien. Het is een grote, behaarde wesp met een gestield achterlijf, dat gedeeltelijk rood is. Net als andere vroege wespen heeft het vrouwtje de winter in een nest doorgebracht, met in haar lichaam een voorraadje sperma. Zij graaft de rupsen van nachtvlinders op, verlamt deze, graaft een nest, sleept de rups daarheen, legt een ei en sluit het nest af.

Uit het bovenstaande zal duidelijk geworden zijn dat de duinen, en in het bijzonder de middenduinen met hun afwisseling van open zand en stukken vegetatie, een rijke wespenfauna herbergen. Behoud en beheer van dit grote, aaneengesloten natuurgebied maakt het mogelijk volop te genieten van het rijke wespenleven.

HANS NIEUWENHUIJSEN IS COÖRDINATOR VAN DE EIS-WERKGROEP SPINNENDODERS